

علمی پژوهشی

شناسایی تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران

صدیقه طوطیان^۱، لیلا سعیدی^۲ و علی محبیان^۳

چکیده:

زمینه و هدف: مهاجرت انسانی شامل جابجایی افراد از مکانی به مکان دیگر با قصد اسکان دائم یا موقت در یک مکان جدید است. لذا هدف پژوهش شناسایی عوامل موثر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران است.

روش‌شناسی تحقیق: روش تحقیق کمی از نوع توصیفی و جامعه‌ی پژوهش شامل کلیه متخصصان اقتصادی است که حداقل ۵ سال سابقه کار و تجربه در این زمینه را داشته باشند. نمونه‌گیری به صورت هدفمند تا اشباع نظری انجام شد که با ۱۰ نفر از خبرگان در خصوص مولفه‌های عوامل موثر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران مصاحبه شد سپس با تلفیق شاخص‌های استخراج شده از مبانی نظری و نظر خبرگان در فاز دلفی پرسشنامه اولیه طراحی گردید و ۳۶۵ پرسشنامه به روش نمونه‌گیری در دسترس بین مردم منطبقه ۲۲ بخش گردید روایی و پایایی پرسشنامه نیز تایید شد برای تحلیل یافته‌ها از معادلات ساختاری استفاده شد.

یافته‌ها: تحلیل با استفاده از روش دلفی از ۳۳ عامل ۲۹ عامل به عنوان شاخص‌های موثر شناسایی شد. عامل‌های موثر تبعات اقتصادی مهاجرت غیرقانونی به ایران شامل: تخصص‌گرایی حرفه‌ای، مسکن، عواقب اجتماعی، بیکاری و اشتغال و فرصت شغلی بودند.

نتیجه‌گیری: کارگاه‌هایی که به دلیل شرایط سخت‌کاری و عدم رعایت استانداردهای محیطی در آنها، نیروی کار ایرانی رغبتی به کار کردن در آن کارگاه‌ها ندارد، تسهیلات بانکی و اعتبارات ارزان قیمت اعطا شود؛ البته مشروط به استخدام و جایگزینی نیروی کار ایرانی.

واژگان کلیدی: تخصص‌گرایی حرفه‌ای، مهاجرت غیرقانونی، عواقب اجتماعی، بیکاری، اشتغال و تبعات اقتصادی

۱- دانشیار گروه مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب تهران ایران نویسنده مسئول (tootian.sedighe@wtiau.ac.ir)

۲- استادیار گروه مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب تهران ایران (saiedi.leila@wtiau.ac.ir)

۳- کارشناس ارشد مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب تهران ایران (almoheb58@gmail.com)

- مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب، تهران، ایران.

مقدمه

مهاجرت انسانی شامل جابجایی افراد از مکانی به مکان دیگر با قصد اسکان دائم یا موقت در یک مکان جدید (منطقه جغرافیایی) است. جابجایی اغلب در فواصل طولانی و از یک کشور به کشور دیگر اتفاق می افتد، اما مهاجرت داخلی (در داخل یک کشور واحد) نیز امکان پذیر است. در واقع، این شکل غالب مهاجرت انسان در سطح جهان است (دوستمان و گورلاچ، ۱، ۲۰۱۶، ۹۹). مهاجرت اغلب با سرمایه انسانی بهتر هم در سطح فردی و هم در سطح خانوار و با دسترسی بهتر به شبکه های مهاجرت همراه است که حرکت دوم احتمالی را تسهیل می کند. سن نیز برای مهاجرت کاری و غیرکاری مهم است. افراد ممکن است به صورت فردی، در واحدهای خانوادگی یا در گروه های بزرگ مهاجرت کنند (سمی، ۲، ۲۰۲۱، ۴).

مهاجرت از ضروری ترین نوع تحرک های جمعیتی به شمار می آید که قدمتی به اندازه بشریت دارد، اما تفاوت آن با گذشته در حوزه جغرافیایی و مقیاس آن است. مهاجرت های بین المللی براساس انگیزه افراد در دو دسته هستند که عبارتند از: ۱) مهاجرت غیراختیاری یا اجباری که شامل جابجایی پناهندگان است؛ ۲) مهاجرت اختیاری یا آزادانه که مهاجرت اقتصادی نام دارد. در واقع مهاجرت های غیراختیاری یا اجباری اساساً اشاره به جریان های پناهندگی دارد که در چهارچوب آن به دلایل بلایای طبیعی، جنگ های داخلی و تعقیب و آزار قومی افراد ناگزیر می شوند از وطن خارج شوند (اختیاری و رفیع، ۱۳۹۷، ۷۴). بطور کلی مهاجرت ها مجموعه ای از فرایندها است با ابعاد مختلف، که به عبور از مرزهای سیاسی کشور بصورت فردی، خانوادگی و گروهی اشاره دارد، به گونه ای که نهایتاً به اقامت آنها در موقعیت جغرافیایی جدید منجر می شود (زاتی، ۳، ۲۰۲۱، ۴).

در مورد آثار اقتصادی مهاجرت، تحقیقات نشان می دهد که مهاجرت برای کشورهای پذیرنده و فرستنده مفید است (برانائو و همکاران، ۴، ۲۰۱۵، ۱۲). مطالعات نشان می دهد که از بین بردن موانع مهاجرت تأثیرات عمیقی بر تولید ناخالص داخلی جهان خواهد داشت و برآورد سودهای آن بین ۶۷ تا ۱۴۷ درصد است (آگری و سیمون، ۵، ۲۰۲۰، ۷).

یکی از کشورهایی که در طول سال های گذشته شاهد سیل عظیمی از مهاجران غیرقانونی بوده، ایران است. آمارها نشان می دهد که بیش از ۹۹ درصد از مهاجران افغانستانی به طور غیرقانونی از مرزهای کشورشان وارد ایران شده اند (عیسی زاده و مهرانفر، ۱۳۹۱، ۹۹). علاوه بر این، یکی از موارد مهم در بحث مهاجرت، ارتباط آن با امنیت از ابعاد مختلف است. در گذشته جنبه های منفی مهاجرت مورد توجه بوده و تأثیرگذارهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی نشأت گرفته از این جریان در چارچوب امنیتی اهمیت بیشتری پیدا کرده است. ایران در گذشته تا به

1-Dustmann & Görlach

2-Semi

3-Zotti

4-Brunow et al

5-UGGERI & SIMEON

امروز میزبان مهاجرانی است که اکثریت آنها به‌طور غیرقانونی و بدون مجوز رسمی وارد ایران شده‌اند و مشکلات عدیده‌ای را در ابعاد مختلف فرهنگی، ازدواج، اشتغال، آموزش، بهداشت، ناهنجاری‌ها، جرائم، مسکن و... برای ایران به وجود آورده‌اند. بنابراین برای شناخت ویژگی‌های جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی مهاجران افغانستانی در ایران، نیاز اساسی به بررسی تحقیقات مختلف در ابعاد متفاوت و مقایسه نتایج آنها با یکدیگر است. در این بین با توجه به عدم مطالعه اثرات اقتصادی مهاجران غیرقانونی، ضروری است به انجام این مطالعه بپردازیم و عوامل موثر در تبعات اقتصادی مهاجران را شناسایی کنیم. همچنین با توجه به اینکه اطلاعات اقتصادی قابل قبولی و آمار دقیقی در دست نبوده و انجام مطالعه‌ای تجربی و دقیق در مورد اثرات اقتصادی این مهاجران امکان‌پذیر نیست، از دیدگاه تئوریک پیآمدهای اقتصادی مهاجران غیرقانونی را مورد بررسی قرار دهیم؛ نگاهی گذرا به حضور مهاجران غیرقانونی در ایران و بررسی و شناسایی عوامل موثر در مهاجرت غیرقانونی می‌پردازیم.

شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران کدامند؟

ادبیات نظری و تجربی

مهاجران غیرقانونی

در مهاجرت غیرقانونی همانگونه که از سیاق اصطلاح مشخص است در واقع پاسخ معکوسی است که به دنبال تضاد میان مهاجرت اختیاری و محدودیت‌هایی که در مهاجرت قانونی از طرف دولت‌ها ایجاد می‌شود بروز می‌نماید. افرادی که با شرایط نامناسب زندگی، کمبود شغل و غیره رو به رو هستند برای یافتن فرصت‌های بهتر زندگی و افراد متقاضی پناهندگی برای نجات زندگی خود از خطرات اقدام به مهاجرت می‌کنند و امیدوارند از طریق مهاجرت این شرایط را بهبود بخشند. اما زمانی که با وجود قوانین و سیاست‌های سختگیرانه کشور مقصد مواجه می‌شوند می‌بینند که قادر نخواهند بود بطور قانونی بر موانع مذکور فائق آیند بنابراین به مهاجرت غیرقانونی مبادرت می‌ورزند اغلب کشورهایی که به عنوان مقصد انتخاب می‌شوند کشورهای توسعه یافته هستند و ورود آنها با توجه به تدابیر امنیتی امری دشوار است؛ لذا این افراد با توسل به شیوه‌های غیرقانونی اقدام به مهاجرت می‌کنند (وان مول و والک ۱، ۲۰۱۶، ۸).

اثرات مهاجرت غیرقانونی

آثار مهاجران غیرقانونی به دلیل ویژگی‌ها و موقعیت خاصی که این مهاجران دارند، متفاوت از آثار مهاجران قانونی است. سطوح مهارتی پایین مهاجران غیرقانونی یکی از موارد مهمی است که تأثیر آنان در اقتصاد کشور میزبان را متمایز ساخته است. آنها در بازار کار با کارگران با مهارت پایین بومی و در بازار مسکن و برای دریافت کمک‌های همگانی با خانواده‌های کم درآمد رقابت می‌کنند. حضور گسترده مهاجران غیرقانونی در کشور مقصد، این رقابت‌ها را شدت بخشیده و

رفاه اقتصادی بومیان فقیر را کاهش می‌دهد. از طرف دیگر، عرضه بالای کارگران غیرماهر دستمزدهای کارگران ماهر و بازدهی سرمایه را افزایش می‌دهد. در نتیجه این بومیان با درآمد پایین هستند که هزینه بالایی برای مهاجرت غیرقانونی می‌پردازند. برخی معتقدند که کارگران مهاجر غیرقانونی منابعی نیز برای کشور میزبان دارند. مهمترین استدلال آنها این است که مهاجران غیرقانونی کارهایی را انجام می‌دهند که کارگران بومی حاضر به انجام آنها نیستند. اینکه مهاجران غیرقانونی انجام کارهای کثیف، خطرناک و با مهارت پایین مشکل و سنگین را بر دوش می‌کشند دارای اهمیت است. انجام چنین کارهایی توسط کارگران بومی مستلزم پیشنهاد دستمزدهای بسیار بالا از طرف کارفرمایان است. کارفرمایان جهت جذب کارگران بومی در این شغل‌ها، مجبورند هزینه‌های بیشتری در محیط کار و امکانات آن انجام داده و از شرایط نامطلوب این مشاغل بکاهند، زیرا در این حالت، یک محل کار تمیز، ایمن و بسیار خوشایند پدیدار می‌شود و دیگر کارگران بومی انتظار دستمزدهای بسیار بالا را ندارند. علاوه بر آن، کارفرمایان در جانشینی سرمایه به جای نیروی کار بسیارگران سرمایه‌گذاری می‌کنند تا مقدار تقاضای نیروی کار برای چنین شغل‌هایی را کاهش دهند. سرانجام بعضی از این شغل‌ها از بازار کار حذف می‌شوند. اما کالاها و خدماتی که ارزش تولیدی دارند، تولید می‌شوند؛ حتی اگر روش‌های تولید به علت هزینه بالای کارگران غیرماهر تغییر کنند (چیس ویک، ۱، ۲۰۱۳، ۳۵۰).

دیدگاه‌های موجود درباره تأثیر مهاجرت بر اقتصاد

دیدگاه جهان‌گرا

این دیدگاه توسط جانسون مطرح شده و بیان می‌کند که فرار مغزها منعکس کننده عملکرد بازار بین‌المللی برای عامل تولید سرمایه انسانی یا نیروی کار ماهر است و سرمایه انسانی مانند سرمایه فیزیکی از مناطقی که دارای بازدهی کمتر است به مناطق با بازدهی بالاتر منتقل می‌شود. این رویکرد معتقد است که انتقال سرمایه انسانی دارای سود برای هر دو کشور مبدا و مقصد است. طرفداران این رویکرد از جمله جانسون و همکاران^۲، (۲۰۰۸) معتقدند مهاجرت بین‌المللی نیروی کار هم برای کشور مهاجر فرست و هم برای جامعه جهانی منفعت ایجاد می‌کند و موجب افزایش تولید جهانی می‌شود. به عبارتی مهاجرت علاوه بر سود کشورهای مقصد، به طور غیر مستقیم به سود کشورهای مبدا هم می‌باشد. طبق این دیدگاه تا زمانی که زبان‌های کشور مبدا از منافع کشور مقصد کمتر باشد مهاجرت در سطح جهانی امری سودمند است. این دیدگاه همچنین مخالف دخالت دولت در اعمال سیاست‌های ضد مهاجرتی است.

1-Chissvik

2-Janson et al

نظریه رشد درون‌زای مهاجرت

در نظریه‌ی رشد درون‌زا به نقش سرمایه انسانی در رشد اقتصادی تاکید بسیار شده است و این بیانگر نحوه اثرگذاری مهاجرت بر رشد اقتصادی می باشد. خارج شدن افراد متخصص از کشور موجب کاهش انباشت سرمایه انسانی و نهایتاً کاهش رشد اقتصادی می‌شود. در مقابل، ورود مهاجران باعث افزایش انباشت سرمایه انسانی و رشد اقتصادی می‌گردد.

انگیزه ها و اثرات مهاجرت بر توسعه اقتصادی

مهمترین دلیل برای مهاجرت دستمزدهای بالا در مقصد است بطوریکه رفاه اضافی و بیشتری ایجاد میکند و به مهاجر امکان مصرفی شدن در زندگی را میدهد؛ اما دلیل اینکه مهاجر به موطن خویش برمیگردد، نیروی خرید بالاتر و بیشتر با پول رایج مقصد در موطن خویش است. دلیل دیگر در رابطه با مهاجرت برگشتی صرفاً وابسته به ملاحظات سرمایه نیروی انسانی است. با تفاوت جغرافیایی در عرضه و تقاضای بازار کار، تفاوت بارز در میزان درآمد باعث می‌شود افراد از مناطق کم درآمد به مناطق پر درآمد و بخشهایی با کار بیشتر مهاجرت کنند. با وجود اینکه مهاجرت برگشتی بیشتر توسط بزرگسالان و بازنشستگان صورت میگیرد، در عین حال عده‌ای از جوانان نیز به دلایل بهداشتی، عدم آلودگی هوا و غیره در روستا اقامت نموده و روزها صرفاً برای کار وارد شهر می شوند. براین اساس، کانالی که مهاجرت روی توسعه روستایی می تواند تاثیر داشته باشد، مهاجرت برگشتی است. در واقع با تجربه کار در خارج از موطن خود، مهاجران برگشتی احتمالاً سرمایه نیروی انسانی، مالی و اجتماعی انباشتهایی را به موطن خود بر می‌گردانند که آنها را قادر می سازد تا کسب و کار خود را در روستا یا موطن خود آغاز کنند. پدیده مهاجرت برگشتی میتواند یک مکانیزم متعادل کننده‌ای را به وجود آورد که از طریق آن نیروی کار انباشته را به بخشی که نیروی کار کمتری دارد انتقال دهد. با بهبود زمین کشاورزی در بخش‌های روستایی و با ایجاد محیطی اجتماعی و اقتصادی برای مالکان روستایی، منطقی است جوانان روستایی در موطن خود بمانند و فعالیتهای تولید-درآمد در آنجا انجام دهند؛ بنابراین، با تقویت منابع انسانی، گسترش تولید کشاورزی، بهبود بازار کار، ایجاد درآمد و سرمایه گذاری توسط بخش خصوصی و غیره میتوان باعث رشد و توسعه مناطق روستایی شد. در چندین سال گذشته روند مهاجرت برگشتی در روستاهای شهرستان اهر افزایش چشمگیری داشته است. هر یک از مهاجران انگیزه‌ها و دلایل متفاوتی برای انتخاب محل اقامت خود در روستاها دارند. مقاومسازی مسکن روستایی و اقامت مهاجران و ساخت خانه‌های ویلایی در محیط‌های روستایی ساختوسازها را تغییر داده است (منافی و همکاران، ۱۳۹۷، ۲۰۱۷).

ادبیات تجربی

نوبهار و همکاران، (۱۴۰۰)، "بررسی رابطه بین بیکاری و خالص مهاجرت: رهیافت اقتصادسنجی فضایی". مهاجرت پدیده‌ای پیچیده و چند وجهی است که همواره مورد توجه بسیاری از محققان علوم مختلف قرار گرفته است. در این مطالعه به بررسی موضوع مهاجرت از منظر اقتصادی می‌پردازیم. هدف اصلی مطالعه حاضر بررسی رابطه بین بیکاری و نرخ خالص مهاجرت است. در این راستا رابطه بین این دو متغیر با استفاده از داده‌های تمامی شهرستانهای کشور طی دوره زمانی ۱۳۸۵-۹۵، با رویکرد علیت فضایی مورد بررسی قرار می‌گیرد و سپس به برآورد مدل مهاجرت با روش اقتصادسنجی فضایی پرداخته می‌شود. نتایج حاصل از آزمون علیت فضایی موید وجود رابطه علی بین خالص مهاجرت و بیکاری است و جهت رابطه از بیکاری به خالص مهاجرت می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از برآورد مدل مهاجرت با استفاده از روش وقفه فضایی متغیرهای توضیحی بیانگر آن است که از بین متغیرهای تحقیق، متغیرهای نرخ بیکاری، سهم اشتغال صنعتی، تولید ناخالص داخلی سرانه، سهم جمعیت جوان از کل جمعیت و تحصیلات مهمترین عوامل مؤثر بر خالص مهاجرت بوده و دارای اثرات مستقیم و سرریز فضایی معناداری بر خالص مهاجرت هستند. همچنین متغیر بیکاری بعنوان اصلی‌ترین متغیر مطالعه حاضر دارای اثر مستقیم منفی و اثر سرریز فضایی مثبت بر خالص مهاجرت است. به عبارت دیگر افزایش بیکاری در یک شهرستان موجب کاهش خالص مهاجرت در آن شهرستان و افزایش خالص مهاجرت در شهرستانهای مجاور میشود.

ژوو، (۲۰۲۱)، "موضوع جهانی مهاجرت: تمرکز بر مهاجران غیرقانونی برای کشاورزی ایالات متحده". مفاد ضد مهاجرتی قانون شناسه واقعی ایالات متحده، بسیاری از مهاجران غیرقانونی را از کار کردن محدود کرده است و فرض بر این است که تأثیرات منفی بر بخشهای کارگری کشاورزی ایالات متحده دارد. او تقسیم نظرات در مورد مشارکت قانون در بین ایالت های ایالات متحده به مطالعه حاضر اجازه می‌دهد تا از روش تفاوت‌های تعمیم‌یافته (DID) برای تخمین تأثیرات اجرای قانون بر دریافت‌های نقدی سطح ایالت ایالات متحده برای هشت دسته از کالاهای کشاورزی استفاده کند. مطابق با این فرضیه، نتایج تجربی نشان می‌دهد که پیروی از قانون تأثیرات منفی بر دریافت‌های نقدی کالاهای کشاورزی تولید شده در بخش‌های کارگر فشرده دارد، جایی که اکثر کارگران مزرعه مهاجر غیرقانونی استخدام می‌شوند. در حالی که اجرای قانون تأثیر قابل توجهی در دریافت‌های نقدی «میوه و آجیل» ندارد، منجر به کاهش ۱۷.۲ درصدی دریافت‌های نقدی «سبزیجات و خربزه» می‌شود. پیوند ضعیف دریافت مهاجر برای «میوه‌ها و آجیل» نشان می‌دهد که آسیب‌پذیری کشاورزان نسبت به تغییرات در سیاست‌های مهاجرت بسته به کالاها متفاوت است و پیوند قوی دریافت مهاجر برای «سبزیجات

و خربزه" نیاز به کاهش سرعت اجرای قانون مهاجرت فعلی و تحمل ضمنی اشتغال غیرمجاز را ایجاد می کند.

ذوالفقاری و مراد مرادی، (۱۳۹۷)، "تدوین و ارائه راهبردهای کنترل ژئوپلیتیک مهاجرت غیر قانونی در مناطق مرزی شرق کشور با تاکید بر نظم و امنیت". ورود غیرقانونی اتباع بیگانه از مرزهای شرقی به شهرهای مختلف کشورمان به خصوص اتباع افغانستانی و پاکستانی از دیرباز به عنوان یکی از معضلات جامعه ایرانی مطرح بوده و این مسئله در طول سالهای گذشته از منظرهای مختلفی همچون تکدی‌گری، زاغه نشینی و بزهکاری از سوی صاحب‌نظران و کارشناسان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. هدف پژوهش حاضر، ارزیابی و تحلیل راهبردهای کنترل ژئوپلیتیک مهاجرت غیرقانونی در مناطق مرزی شرق کشور با تأکید بر نظم و امنیت است. روش تحقیق این پژوهش، توصیفی - تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است. جامعه آماری در سطح سه استان خراسان رضوی، خراسان جنوبی و سیستان و بلوچستان و در چارچوب مولفه های ژئوپلیتیکی مهاجرت (سیاسی - امنیتی، جغرافیایی طبیعی و اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حقوقی - قضایی) و از میان متصدیان و خبرگان این عرصه با حداقل مدرک کارشناسی ارشد و داشتن ۳ سال سابقه کار و یا متخصصین دانشگاهی ویژه هر کدام از سه استان محدوده مورد مطالعه می باشد. همچنین پژوهشگر از هر دو روش گردآوری اطلاعات یعنی روش‌های میدانی (مصاحبه عمیق و پرسشنامه) و کتابخانه‌ای علمی و تخصصی و سایت‌های اینترنتی معتبر بهره‌برداری نمود. سوال اصلی مقاله؛ راهبردها و راهکارهای مناسب کنترل مهاجرت غیرقانونی در مناطق مرزی شرق کشور کدام هستند؟ می‌باشد. پرسشنامه تهیه شده مبتنی بر مقیاس لیکرت تهیه و پایایی پرسشنامه از طریق روش آلفای کرونباخ سنجیده شد و برای ارائه راهبردها و راهکارهای عملیاتی و اجرایی از برنامه ریزی راهبردی از نوع SWOT استفاده گردید. نتایج نشان می دهد که در مجموع راهکار و راهبردهای به دست آمده (تهاجمی، محافظه‌کارانه، تدافعی) با توجه به تحلیل صورت گرفته، نوع راهبرد از نوع محافظه‌کارانه تعیین گردید.

روش‌شناسی پژوهش

پارادایم تحقیق اثبات‌گرا و روش تحقیق کمی از نوع توصیفی بود جامعه‌ی پژوهش شامل کلیه متخصصان اقتصادی است که حداقل ۵ سال سابقه کار و تجربه در این زمینه را داشته باشند، نمونه‌گیری به صورت هدفمند تا اشباع نظری انجام شد که با ۱۰ نفر از خبرگان در خصوص مولفه‌های عوامل موثر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران مصاحبه شد. سپس با تلفیق شاخص‌های استخراج شده از مبانی نظری و نظر خبرگان در فاز دلفی پرسش نامه اولیه طراحی گردید و ۳۶۵ پرسشنامه به روش نمونه‌گیری بین مردم منطقه ۲۲ پخش گردید. روش گردآوری داده‌ها کتابخانه‌ای و میدانی بود. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، شاخص‌هایی که نمره بالای ۴۵ کسب کرده بودند برای مرحله بعد انتخاب شدند. در مرحله دوم شاخص‌ها در قالب

پرسشنامه اولیه در اختیار گروه کانون و خبرگان و متخصصان قرار خواهد گرفت و پس از پاسخگویی به این پرسشنامه نهایتاً پرسشنامه تکمیل شده با استفاده از نرم افزار SPSS و ضریب کندیال نتایج بررسی شد، روایی پرسشنامه از طریق روایی صوری، سازه و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ، پایایی مرکب، پایایی اشتراکی تایید شد. که نتایج در جدول شماره ۱ آمده است. همچنین برای تحلیل یافته‌ها از معادلات ساختاری استفاده شد.

جدول ۱- بررسی پایایی پرسشنامه

متغیر	شماره سوالات	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب	پایایی اشتراکی
بیکاری و اشتغال	۱ الی ۹	۰/۷۳۳	۰/۸۶	۰/۶۸
عواقب اجتماعی	۱۰ الی ۱۹	۰/۸۸۶	۰/۸۰	۰/۶۶
فرصت شغلی	۲۰ الی ۲۴	۰/۸۷۵	۰/۸۳	۰/۷۷
مسکن	۲۵ الی ۲۸	۰/۸۶	۰/۸۹	۰/۷۳
تخصص‌گرایی حرفه‌ای	۲۹ الی ۳۳	۰/۷۹	۰/۷۸	۰/۸۶

یافته‌های تحقیق

برای تعیین سوال اول: شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران، نخست در فاز اول به جهت شناسایی عوامل، با توجه به مرور متون و تحقیقات پیشین صورت گرفته عواملی به عنوان شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران احصاء شد. در فاز دوم جلساتی به صورت دلفی با متخصصان اقتصادی تعداد ۱۰ نفر، برگزار شد و خروجی این جلسات به انضمام مطالعات ادبیات تحقیق استخراج بیش از ۳۳ عامل موثر بوده است. در ادامه پرسشنامه پنج گزینه ای با طیف لیکرت در اختیار کارشناسان قرار گرفت و از آنها خواسته شد که عوامل موثر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران را به صورت تجمیع نظرات تعیین نمایند. سپس با استفاده از میانگین نظرات خبرگان، شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران تعیین شد، از اینرو ۳۳ شاخص زیر به عنوان شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران احصاء شد که در قالب ۵ سطح، بیکاری و اشتغال، عواقب اجتماعی، فرصت شغلی، مسکن، تخصص‌گرایی حرفه‌ای دسته‌بندی شده‌اند که در ادامه جزئیات دستیابی به آن مطرح می‌شود. با توجه به میانگین‌های کسب شده، عواملی که امتیاز کمتر از حد متوسط (۳) کسب کرده‌اند حذف می‌شوند و مابقی به عنوان شاخص‌ها در نظر گرفته می‌شوند. که ۴ عامل از شاخص‌ها حذف شدند و ۲۹ شاخص باقی ماندند. که در جداول زیر قابل مشاهده است.

جدول ۲- میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی، عوامل مربوط به بیکاری و اشتغال

ردیف	عوامل موثر بر مولفه‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیر قانونی، عوامل مربوط به بیکاری و اشتغال					
۱	حمایت قانونی از اشتغال	۸	۲	۰	۰	۰
۲	حضور اتحایه های کارگری	۲	۵	۳	۰	۰
۳	حداقل دستمزد	۵	۵	۰	۰	۰
۴	قراردادهای کاری	۵	۳	۱	۰	۱
۵	بیمه بیکاری و هزینه های شروع کسب و کار	۴	۴	۲	۰	۰
۶	افزایش دستمزد کارگران ماهر به دلیل عرضه بالای کارگران غیرماهر	۵	۴	۱	۰	۰
۷	استفاده کارآفرینان از نیروی کار ارزان و به شدت ارزان قیمت	۶	۳	۰	۱	۰
۸	رواج بیکاری در جمعیت بومی	۷	۲	۱	۰	۰
۹	امتناع کارفرمایان از پرداخت هزینه بالا برای کارگران بومی	۴	۵	۱	۰	۰

جدول ۳- میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی، عوامل مربوط به عواقب اجتماعی

رتبه	عوامل موثر بر مولفه‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی، عوامل مربوط به عواقب اجتماعی	کاملاً موافقم	معتدلاً موافقم	معتدلاً مخالفم	کاملاً مخالفم	میانگین
۱۰	خروج ارز از کشور	۶	۳	۱	۰	۴.۵۸۳۳
۱۱	کاهش امنیت شغلی کارگران بومی	۳	۴	۲	۰	۳.۸۳۳۳
۱۲	افزایش بیکاری میان کارگران بومی	۴	۴	۱	۰	۲.۱۶۶۷
۱۳	افزایش شاغلین غیر مجاز	۵	۳	۲	۰	۴.۴۱۶۷
۱۴	باعث افزایش محرومیت در حاشیه شهرهای مهاجر چذیر	۶	۳	۱	۰	۴.۵۸۳۳
۱۵	ترویج مواد مخدر و استفاده از آن و سایر مواد غیرقانونی	۴	۴	۰	۱	۳.۳۳۳۳
۱۶	ایجاد ناامنی‌های قانونی، اجتماعی و فرهنگی	۶	۴	۰	۰	۳.۷۶۹۸
۱۷	دور زدن قوانین و رواج بی قانونی	۳	۵	۲	۰	۳.۵۰۰۰
۱۸	بروز بحران‌های اجتماعی و فرهنگی	۶	۳	۰	۱	۳.۸۳۳۳
۱۹	تهدید نظم اجتماعی و قانونی توسط اتباع خارجی	۲	۶	۱	۰	۳.۸۳۳۳

جدول ۴- میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه‌های تبعات اقتصادی، عوامل فرصت شغلی

رتبه	عوامل موثر بر مولفه‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی، عوامل مربوط به فرصت شغلی	کاملاً موافقم	معتدلاً موافقم	معتدلاً مخالفم	کاملاً مخالفم	میانگین
۲۰	تهدید کارآفرینی	۶	۴	۰	۰	۳.۵۰۰۰
۲۱	از بین رفتن فرصت‌های شغلی	۲	۵	۳	۰	۳.۸۸۳۳
۲۲	استفاده از امکانات عمومی به صورت غیرقانونی	۵	۵	۰	۰	۴.۵۰۰۰
۲۳	ایجاد زمینه برای فعالیت‌های زیرزمینی و غیرقانونی	۵	۴	۱	۰	۴.۳۳۳۳
۲۴	سودجویی بنگاه‌های اقتصادی	۴	۴	۰	۲	۳.۶۶۶۷

جدول ۵- میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه‌های تبعات اقتصادی، عوامل مسکن

ردیف	میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه‌های تبعات اقتصادی، عوامل مسکن	کاملاً موافقم	معتدلاً موافقم	معتدلاً مخالفم	کاملاً مخالفم	میانگین
۲۵	تحمیل هزینه مسکن بالای مهاجران غیرقانونی به بومیان کم درآمد	۳	۳	۲	۰	۳.۳۳۳۳
۲۶	رقابت در بازار مسکن با خانواده‌های بومی کم درآمد	۴	۳	۰	۰	۳.۱۶۶۷
۲۷	افزایش قیمت زمین	۷	۲	۱	۰	۳.۳۳۳۳
۲۸	کاهش متراژ واحدهای مسکونی	۵	۵	۰	۰	۴.۱۶۶۷

جدول ۶- میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه‌های تبعات اقتصادی، تخصص‌گرایی حرفه‌ای

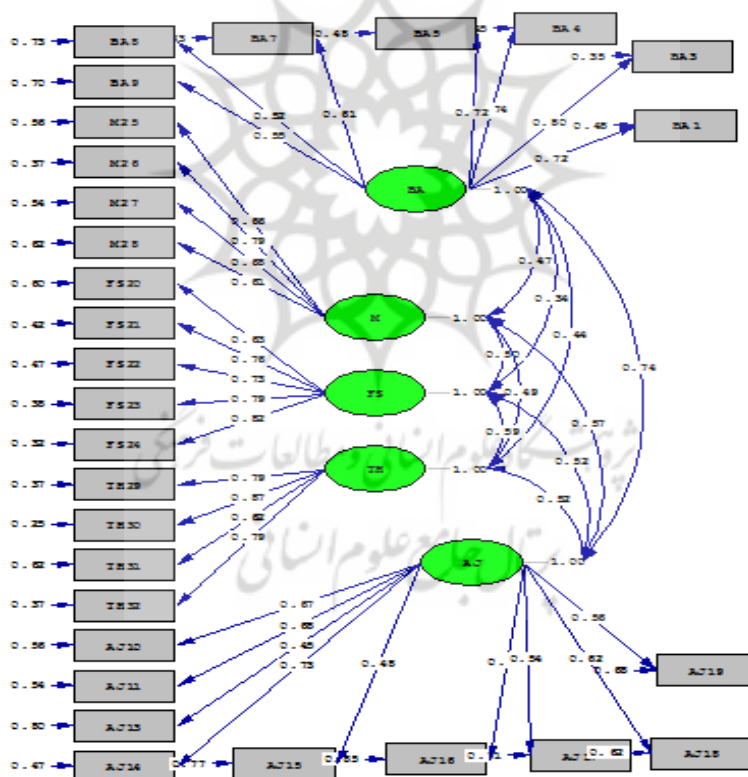
ردیف	میانگین امتیازات عوامل موثر بر مولفه‌های تبعات اقتصادی، تخصص‌گرایی حرفه‌ای	کاملاً موافقم	معتدلاً موافقم	معتدلاً مخالفم	کاملاً مخالفم	میانگین
۲۹	رقابت در بازار کار با کارگران بومی دارای سطح مهارت پایین	۳	۵	۲	۰	۳.۸۳۳۳
۳۰	افزایش بازده سرمایه به خاطر حضور کارگران غیرماهر	۳	۶	۱	۰	۳.۲۵۰۰
۳۱	سرمایه‌گذاری کارفرمایان در جانشینی سرمایه به جای نیروی کارگران قیمت	۴	۶	۰	۰	۳.۸۳۳۳
۳۲	کاهش دوره‌های آموزشی مناسب و کافی برای پیشرفت و توسعه	۱	۶	۲	۱	۳.۰۸۳۳
۳۳	از بین رفتن تخصص‌گرایی حرفه‌ای	۳	۵	۱	۱	۲.۵۸۳۳

برای سوال دوم: تاثیر مولفه‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران چگونه می باشد؟ ابتدا شاخص‌های برازندگی از طریق نرم افزار لیزرل محاسبه شد با توجه به جدول ۷، شاخص‌های برازش کلی مدل وضعیت مطلوبی را نشان می‌دهد. مقدار کای اسکوئر مدل نشان می‌دهد که نمی‌توان تفاوت بین ماتریس‌های کوواریانس مشاهده شده و باز تولید شده را به لحاظ آماری معنادار تلقی کرد.

جدول ۷- جدول نام و مقدار شاخص‌های برازش

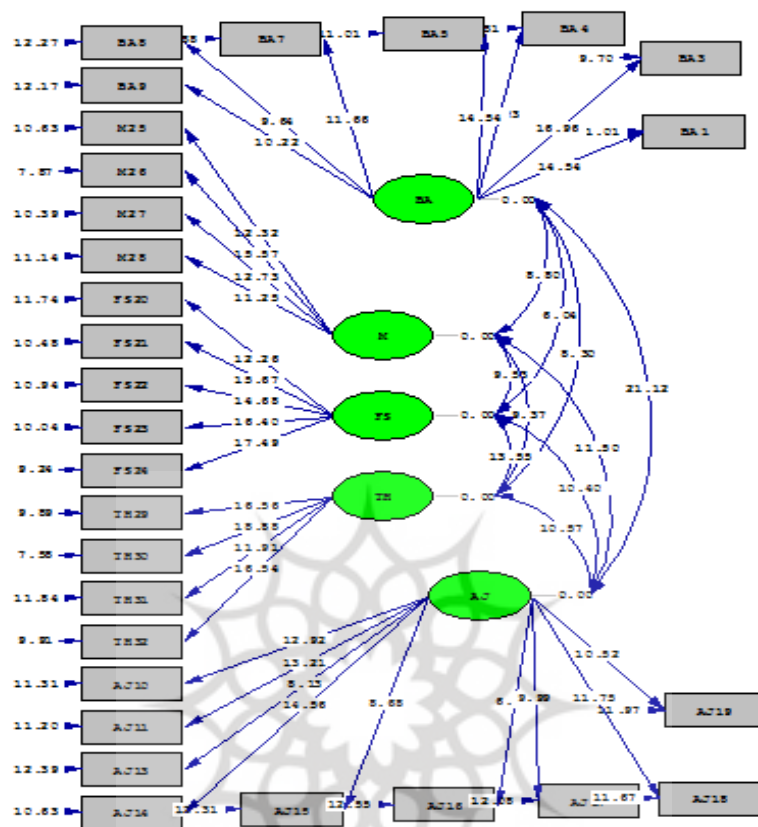
مقدار شاخص برازش	سطح مطلوب قابل قبول	نام شاخص برازش
۳۶۷	--	Df
۲/۴۶	--	Chi-Square
۱/۷۴۰	کوچکتر از ۵	χ^2/df
۰/۰۷۹	کوچکتر از ۰/۰۱	RMSEA
۰/۹۳	بزرگتر از ۰/۹۰	CFI
۰/۹۳	بزرگتر از ۰/۹۰	IFI
۰/۹۰	بزرگتر از ۰/۹۰	NFI
۰/۹۰	بزرگتر از ۰/۹۰	RFI

شاخص برازش RMSEA و فاصله اطمینان ۰/۹۰ آن در دامنه قابل قبول قرار دارند. در نمودار شماره ۱ و ۲ ضریب استاندارد و آماره t نشان داده شده است.



Chi-Square=1002.00, df=367, P-value=0.00000, RMSEA=0.079

نمودار ۱ - ضرایب استاندارد شده مدل ساختاری و اندازه‌گیری تحلیل عاملی مرتبه دوم



Chi-Square=1002.00, df=367, P-value=0.00000, RMSEA=0.079

نمودار ۲- آماره χ^2 برای ضرایب مدل

به منظور تحلیل ساختار درونی پرسشنامه و کشف عوامل تشکیل دهنده هر سازه، روایی سازه با استفاده از ابزار تحلیل عاملی تاییدی انجام شد. تحلیل عاملی تاییدی سازه‌های تحقیق در قالب جدول ۸ ارائه و تایید شده‌اند.

جدول ۸- مقادیر ضریب λ و آماره t مدل

متغیرها	پارامتر	آماره t	λ
بیکاری و اشتغال	BA۱	۱۴/۵۴	۰/۷۲
	BA۳	۱۶/۹۶	۰/۸۰
	BA۴	۱۵/۰۳	۰/۷۴
	BA۵	۱۴/۵۴	۰/۷۲
	BA۷	۱۱/۶۶	۰/۶۱
	BA۸	۹/۶۴	۰/۵۲
	BA۹	۱۰/۲۲	۰/۵۵
عواقب اجتماعی	AJ۱۰	۱۲/۹۲	۰/۶۷
	AJ۱۱	۱۳/۲۱	۰/۶۸
	AJ۱۳	۸/۱۳	۰/۴۵
	AJ۱۴	۱۴/۵۶	۰/۷۳
	AJ۱۵	۸/۶۸	۰/۴۸
	AJ۱۶	۶/۹۲	۰/۳۹
	AJ۱۷	۸/۹۹	۰/۵۴
	AJ۱۸	۱۱/۷۵	۰/۶۲
فرصت شغلی	AJ۱۹	۱۰/۵۲	۰/۵۶
	FS۲۰	۱۲/۲۶	۰/۶۳
	FS۲۱	۱۵/۶۷	۰/۷۶
	FS۲۲	۱۴/۶۸	۰/۷۳
	FS۲۳	۱۶/۴۰	۰/۷۹
مسکن	FS۲۴	۱۷/۴۹	۰/۸۲
	M۲۵	۱۲/۳۲	۰/۶۶
	M۲۶	۱۵/۵۷	۰/۷۹
	M۲۷	۱۲/۷۳	۰/۶۸
تخصص گرایی حرفه‌ای	M۲۸	۱۱/۲۵	۰/۶۱
	TH۲۹	۱۶/۵۶	۰/۷۹
	TH۳۰	۱۸/۸۸	۰/۸۷
	TH۳۱	۱۱/۹۱	۰/۶۲
	TH۳۲	۱۶/۵۴	۰/۷۹

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

به طور کلی مهاجرت‌ها مجموعه‌ای از فرایندها با ابعاد مختلف است که به عبور از مرزهای سیاسی کشور به صورت فردی، خانوادگی و گروهی اشاره دارد، به گونه‌ای که نهایتاً به اقامت آنها در موقعیت جغرافیایی جدید منجر می‌شود. مهاجرت به طور متوسط تأثیرات اقتصادی مثبتی بر جمعیت بومی دارد، اما در مورد اینکه آیا مهاجرت با مهارت پایین بر افراد بومی با مهارت پایین تأثیر منفی می‌گذارد، متفاوت است. اقتصاددانان توسعه معتقدند که کاهش موانع تحرک نیروی کار بین کشورهای در حال توسعه و کشورهای توسعه یافته یکی از کارآمدترین ابزارهای کاهش فقر خواهد بود. یکی از کشورهایی که در طول سال‌های گذشته شاهد سیل عظیمی از مهاجران غیرقانونی بوده، ایران است. آمارها نشان می‌دهد که بیش از ۹۹ درصد از مهاجران افغانستانی به طور غیرقانونی از مرزهای کشورشان وارد ایران شده‌اند. یکی از موارد مهم در بحث مهاجرت، ارتباط آن با امنیت از ابعاد مختلف است. در گذشته جنبه‌های منفی مهاجرت مورد توجه شده و تأثیرگذاری‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی نشأت گرفته از این جریان در چارچوب امنیتی اهمیت بیشتری پیدا کرده است. به همین دلیل این تحقیق با هدف شناسایی عوامل موثر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران انجام گرفت که بر اساس هر سوال در ادامه به بحث در مورد آن می‌پردازیم.

بحث و نتیجه‌گیری و پیشنهاد بر اساس هر سوال:

سوال اول: شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران کدامند؟

با توجه به نتایج بدست آمده شاخص‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران از دیدگاه متخصصان اقتصادی و کارشناسان ۶ فاکتور با نام‌های تخصص‌گرایی حرفه‌ای، مسکن، عواقب اجتماعی، بیکاری و اشتغال و فرصت شغلی می‌باشد. نتایج این یافته‌ها با تحقیقات ایپستین و همکاران، (۲۰۱۵)، چاسام بولی و پری، (۲۰۱۶)، بیکسلر، (۲۰۲۰)، السینا و تابلینی، (۲۰۲۰)، ژوو، (۲۰۲۱)، استرزلکی و همکاران، (۲۰۲۱)، بهرامی پور، (۱۳۹۸)، صادقی و همکاران (۱۴۰۰)، نوبهار و همکاران، (۱۴۰۰)، نجاتی و همکاران، (۱۳۹۷) همسو است. در ارتباط با سوال دوم: تأثیر مولفه‌های تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران چگونه می‌باشد؟

در این خصوص نتایج نشان می‌دهند که ۶ فاکتور (کیفیت سیستم رفتاری، کیفیت رفتاری، صحت مبادله‌ای خدمات، کم بودن ریسک، قابلیت دسترسی و قابلیت اعتماد) شاخص‌های موثر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران می‌باشند که تمامی شاخص‌ها دارای تأثیر بر تبعات اقتصادی مهاجران غیرقانونی به ایران می‌باشند. نتایج این یافته‌ها با تحقیقات ایپستین و همکاران، (۲۰۱۵)، چاسام بولی و پری، (۲۰۱۶)، بیکسلر، (۲۰۲۰)، السینا و تابلینی، (۲۰۲۰)، ژوو، (۲۰۲۱)، استرزلکی و همکاران، (۲۰۲۱)، بهرامی پور، (۱۳۹۸)، صادقی و همکاران (۱۴۰۰)، نوبهار و همکاران، (۱۴۰۰)، نجاتی و همکاران، (۱۳۹۷) همسو است.

می‌توان در ارتباط با نتایج بالا توضیح و پیشنهاد داد که به دلیل بالا بودن نرخ بیکاری در ایران و از طرفی با توجه به یافته تحقیق مبنی بر تاثیر مثبت افغانه بر نرخ بیکاری کشور، پیشنهاد می‌شود در راستای سیاست‌گذاری دولت کنترل بیشتری بر حضور مهاجران افغانستانی در بازار کار ایران صورت گیرد، به ویژه بر مهاجرانی که فاقد مجوز کار هستند نظارت بیشتری صورت گیرد.

اکثر مهاجرین تن به بازگشت نمی‌دهند. از این‌رو بهترین روش برای مقابله با اشتغال مهاجران، در نظر گرفتن راهکارهایی برای حل مشکل تقاضای مهاجران است. سیاست‌های طرف تقاضا به شکل افزایش احتمال دستگیری کارفرمایان و بالابردن هزینه‌های بکارگیری نیروی کار افغانستانی از طریق تشدید مجازات و کاهش هزینه‌های استفاده از نیروی کار ایرانی از طریق در نظر گرفتن معافیت‌های مالیاتی و بیمه‌ای، بهترین راهکار در مبارزه با اشتغال مهاجران افغانستانی به ویژه مهاجران غیرقانونی خواهد بود.

همچنین به منظور بازسازی و استاندارد نمودن محیط کار، به کارگاه‌هایی که به دلیل شرایط سخت کاری و عدم رعایت استانداردهای محیطی در آنها، نیروی کار ایرانی رغبتی به کارکردن در آن کارگاه‌ها ندارد، تسهیلات بانکی و اعتبارات ارزان قیمت اعطا شود؛ البته مشروط به استخدام و جایگزینی نیروی کار ایرانی.

در مشاغلی که در کوتاه مدت جایگزینی نیروی کار ایرانی برای آنها امکان پذیر نبوده و با کمبود افراد ایرانی جویای کار در آن بخش‌ها مواجه هستیم. به مهاجران افغانستانی یا هر کشور دیگری پروانه کار موقت صادر شود و بدین طریق کارگران افغانستانی یا کشورهای دیگر به مکان‌ها و مشاغلی که اولاً نیاز به حضور این کارگران در آنها احساس می‌شود و ثانیاً این مکان‌ها و مشاغل کاملاً تحت نظارت وزارتخانه‌ها می‌باشند هدایت شوند تا ضمن کنترل‌های لازم و مشخص بودن پراکندگی جمعیتی، از آنان مالیات نیز اخذ شود. زیرا هم اکنون تمام مهاجران (قانونی و غیر قانونی) از یارانه (برق، گاز، نان، بنزین و ...) استفاده می‌کنند بدون اینکه به دولت مالیات پرداخت کنند، آن‌هم در شرایط فعلی که کشورمان دچار کمبود منابع می‌باشد. لذا پیشنهاد می‌گردد همانند سایر کشورهای مهاجر پذیر (کشورهای حوزه آمریکای شمالی، اروپا و استرالیا) قوانین مربوط به مهاجران رعایت شده و برای هر مهاجر یک کارت شناسایی با اطلاعات بیومتریک و یک کارت بانکی صادر گردد و از آن طریق مالیات بر درآمد از آنان اخذ گردد و با مهاجران غیر قانونی برخورد محکم گردد. اما هم اکنون که این مقاله در حال نگارش می‌باشد اداره کل امور اتباع و مهاجرین خارجی وزارت کشور از یک طرف و اخیراً سازمان ملی مهاجرت از سوی دیگر در خصوص مهاجران خارجی اعمال سیاست و اقدام می‌نمایند، در حالیکه طبق بند ۱۱ ماده ۴ قانون نیروی انتظامی، اجازه ورود و اقامت اتباع خارجی به ناجا واگذار شده است. در واقع این موازی‌کاریها به نفع مهاجران بوده و باعث ورود بیشتر آنان به ایران شده و هم اکنون آمار جرائم آنان نیز در حال ازدیاد می‌باشد.

منابع:

- اختیاری امری، رضا؛ رفیع، حسین؛ (۱۳۹۷). مهاجران خاورمیانه‌ای و امنیت اروپا، مطالعات روابط بین الملل، ۱۱(۴۲): صفحات ۷۳-۱۰۱. <https://rms.umz.ac.ir>
- ذوالفقاری، حسین، (۱۳۹۶)، "تأثیر مهاجرت غیرقانونی بر امنیت مرزهای. پژوهش‌نامه مطالعات مرزی، ۳(۱۴)، صفحات ۱۲۷-۱۶۲.
- ذوالفقاری، حسین؛ مراد مرادی، عزیز. (۱۳۹۷). تدوین و ارائه راهبردهای کنترل ژئوپلیتیک مهاجرت غیرقانونی در مناطق مرزی شرق کشور با تاکید بر نظم و امنیت. فصلنامه امنیت ملی، ۹(۲)، صفحات ۱۵۳-۱۸۰.
- <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage>
- ذوالفقاری، حسین. (۱۳۹۷). تاثیر مهاجرت غیرقانونی بر امنیت مرزهای جنوب شرق کشور، پژوهشنامه مطالعات مرزی، ۵(۳). <https://www.sid.ir/paper/519458/fa>
- عیسی زاده، سعید؛ مهران فر، جهانبخش (۱۳۹۱). مهاجرت غیرقانونی و تبعات اقتصادی آن در کشورهای میزبان (با تأکید بر مهاجران افغانی در ایران). فصلنامه راهبرد اجتماعی و فرهنگی، ۱(۲)، صفحات ۹۷-۱۱۶.
- عیسی زاده، سعید؛ مهرانفر، جهانبخش. (۱۳۹۱). مهاجرت غیرقانونی و تبعات اقتصادی آن در کشورهای میزبان، راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۱(۲): صفحات ۹۷-۱۱۶.
- <https://www.sid.ir/paper/486846/fa>
- نوبهار الهام؛ قربانی فهمیده؛ حداد مقدم ملیحه. (۱۴۰۰). بررسی رابطه بین بیکاری و خالص مهاجرت: رهیافت اقتصادسنجی فضایی. نشریه علمی (فصلنامه) پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی ۱۷(۵)، صفحات ۱۳۵-۱۷۶. <http://ensani.ir/fa/article/470567>
- Alesina, A. F, Tabellini, M. (2020). The Political Effects of Immigration: Culture or Economics? 26(4). https://www.nber.org/system/files/working_papers/w30079/w30079
- Arar, K. H. (2021). Research on refugees' pathways to higher education since 2010: A systematic review. Review of Education, 9(3), e3303.
- runow, S., Nijkamp, P, Poot, J. (2015). The impact of international migration on economic growth in the global economy. In Handbook of the economics of international migration 14(3). North-Holland. <https://research.vu.nl/en/publications/the-impact-of-international-migration-on-economic-growth-in-the-g>
- Chiswick, Barry R. (2013). Illegal Aliens in the United States Labor Market. In Burton Weisbrod and Helen Hughes, eds., Human Resources, Employment and Development, 11(7). 346-367. <https://ideas.repec.org/f/pch425.html>

- Damen, R., Huijnk, W, Dagevos, J. (2022). Socio-cultural starting positions among recently arrived Syrian refugees in the Netherlands: A latent class analysis. *International Journal of Intercultural Relations*, 87, 72-84.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0147176722000104>

- Manafi Azar, R., Abdollahi, A., Alizadeh, T., Volaye, M., Ghasemi Ardahaee, A., (2017). Return migration and its consequences on rural settlements. (Case study: Barondoog section of Miandoab city), *Quarterly Journal of Residential Planning Studies Human cases*, 9(2). 173-192.

<http://geographical-space.iau-ahar.ac.ir › article-1-3266-e>

- Semi, A. (2021). Expatriate Adjustment and Work Performance during COVID-: The Role of Organisational Support in Hostile Environments.

Slettebak, M. H. (2020). Labour migration and increasing inequality in Norway. *Acta Sociologica*. <https://osuva.uwasa.fi › bitstream › handle › UN>.

- Van Mol, C, de Valk, H. (2017). Migration and immigrants in Europe: Springer, 14(7), pp. 1-23. <https://link.springer.com › chapte>.

- Zhu, y. (2021). The global issue of immigration: a focus on illegal immigrants for us agriculture, refugee immigrants for Germany's trade and the climate-induced diaspora from least developed countries. <https://uknowledge.uky.edu › cgi › viewcontent>

- Zotti, A. (2021). Germany's 'Atypical' Leadership in the EU Migration System of Governance and its Normative Dimension. In *The EU Migration System of Governance* 15 (5), (pp. 225-258). Palgrave Macmillan, Cham. <https://publires.unicatt.it › publications › germanys-aty>.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی